اخبار کوتاه

پایش اطلاعات متقاضیان خرید خودرو آغاز شد

با توجه به اینکه مهلت ۱۰ روزه برای تعریف حساب وکالتی و مسدود کردن وجه پیش‌نیاز ثبت‌نام در مرحله دوم فروش یکپارچه خودروها شب گذشته (۲۹ اردیبهشت ماه) به پایان رسید، مرحله پایش و ارسال اطلاعات از بانک‌ها به سامانه، آغاز شده و تا روز چهارشنبه (سوم خرداد ماه) تکمیل می‌شود.

به گزارش پیام آشنا، متقاضیان ثبت‌نام در مرحله دوم طرح یکپارچه فروش خودروهای داخلی از ۲۰ اردیبهشت ماه فرصت داشته‌اند برای تعریف حساب وکالتی و واریز وجه اقدام کنند، این مهلت تا پایان شب گذشته (جمعه ۲۹اردیبهشت) برای متقاضیان وجود داشت و همانطور که پیش‌بینی می‌شد با توجه به زمانبندی در نظر گرفته شده، این مهلت تمدید نشد. با توجه به زمانبندی اعلام شده، با اتمام مهلت تعریف حساب وکالتی و واریز و مسدود کردن وجه ۱۰۰ میلیون تومان، کار پایش اطلاعات افراد متقاضی و سپس ارسال اطلاعات متقاضیان از بانک‌ها به سامانه آغاز خواهد شد و تا سوم خرداد ماه تکمیل می‌شود تا بر اساس این اطلاعات واصله به سامانه تخصیص یکپارچه خودروها، سایت سامانه از سوم تا ۱۰ خرداد ماه برای ثبت‌نام یا در حقیقت ثبت پنج درخواست اولویت خودرویی متقاضیان فعال شود. تاکید می‌شود که صرفاً متقاضیان واجد شرایط که اطلاعات آن‌ها از سوی بانک‌ها به سامانه ارسال شود، می‌توانند از سه تا ۱۰ خرداد برای ثبت نام اولیه به منظور تشکیل فهرست نوبت‌دهی در سامانه به آدرس esalecar.ir اقدام کنند.

واردات برنج نصف شد

واردات برنج در نخستین ماه امسال با کاهش حدود ۵۲ درصدی مواجه شده است. در این میان هندی‌ها بزرگترین واردکننده و اماراتی‌ها گران‌ترین واردکننده برنج به ایران به شمار می‌روند.

به گزارش پیام آشنا، بر اساس جدیدترین گزارش منتشر شده از سوی گمرک، در نخستین ماه سال جاری ۷۷ هزار و ۹۳۲ تن و ۱۷۱ کیلوگرم برنج به ارزشی بالغ بر ۲۶۱۳ میلیارد و ۷۱۶ میلیون تومان معادل ۹۱ میلیون و ۶۹۷ هزار و ۵۳۳ دلار وارد شده است که از نظر وزنی و ارزش دلاری به ترتیب با کاهش ۵۲ درصدی و ۶۶ درصدی مواجه شده اما از نظر ریالی رشد ۱۳۱ درصدی را نسبت به فروردین ماه سال ۱۴۰۱ تجربه کرده است. امارات، هند، پاکستان و مناطق آزاد مبادی واردات برنج به کشور در فروردین ماه امسال هستند که هر یک به ترتیب بیش از ۲۰۰۰ تن، بیش از ۴۱ هزار تن، بیش از ۳۰ هزار تن و بیش از ۳۰۰۰ تن سهم در بازار واردات برنج دارند. بر این اساس، هر یک از این کشورها به ترتیب حدود چهار درصد، ۴۱ درصد و ۵۱ درصد بازار برنج خارجی در ایران را مال خود کرده‌اند. البته برنج وارد شده از مناطق آزاد به حدود شش درصد می‌رسد اما از آنجا که مبدأ اصلی این محصول مشخص نیست نمی‌توان آن را در این تقسیم بندی قرار داد. قیمت هر کیلوگرم برنج وارداتی از این کشورها به صورت میانگین ۱.۱۸ دلار و معادل ۳۳ هزار و ۵۳۸ تومان است که البته عوارض و حقوق گمرکی نیز به این نرخ‌ها اضافه خواهد شد. این عدد کاهش ۲۹.۱۷ درصدی و افزایش ۲۸۰ درصدی قیمت را از نظر دلاری و ریالی نسبت به نخستین ماه سال گذشته تجربه کرده است. نگاهی به آمار و جزئیات واردات برنج نشان می‌دهد که هر کیلوگرم برنج هندی حدود ۳۲ هزار تومان معادل ۱.۱۲ دلار قیمت دارد و پس از آن نوبت به برنج پاکستانی می‌رسد که کیلویی ۳۴ هزار و ۸۰۰ تومان و معادل ۱.۲۲ دلار است. البته هر کیلوگرم برنج اماراتی قیمت بالاتری نسبت به دو محصول وارداتی دیگر دارد، چراکه قیمت هر کیلوگرم برنج وارد شده از این کشور به صورت میانگین ۳۶ هزار و ۳۱۷ تومان و معادل ۱.۲۷ دلار است و به این ترتیب می‌توان تاجران این کشور را گرانفروش‌ترین واردکننده این محصول استراتژیک به ایران محسوب کرد.

جزئیات مالیات‌ستانی از کسبه و بازاریان

رئیس سازمان امور مالیاتی جزئیات نحوه مالیات‌ستانی از کسبه خرد، اصناف و بازاریان را تشریح کرد.

به گزارش پیام آشنا، سید هادی سبحانیان در صفحه شخصی خود در توییتر نوشت: براین باورم فرآیندهای مالیات‌ستانی از کسبه خرد، اصناف و بازاریان باید بسیار ساده، شفاف و عادلانه باشد. لذا رویکرد امسال استفاده حداکثری از مزایای تبصره ماده ۱۰۰ ق‌مم یعنی پرداخت مالیات منصفانه مقطوع (مبتنی بر داده‌های سیستمی) بدون الزام ایشان به تسلیم اظهارنامه است. بر اساس این گزارش، مطابق ماده ۱۰۰ قانون مالیات‌های مستقیم، مؤدیان مکلف هستند اظهارنامه مالیاتی مربوط به فعالیت های شغلی خود را در یک سال مالیاتی طبق فرمت تهیه شده توسط سازمان امور مالیاتی کشور، تنظیم و تا آخر خرداد ماه سال بعد به اداره امور مالیاتی تسلیم و مالیات متعلق را به نرخ مذکور در ماده (۱۳۱) این قانون پرداخت کنند. طبق تبصره این ماده، سازمان امور مالیاتی کشور می‌تواند برخی از مشاغل را که میزان درآمد فروش کالا و خدمات سالانه آنها حداکثر ده برابر معافیت موضوع ماده (۸۴) این قانون باشد از انجام بخشی از تکالیف مانند نگهداری اسناد و مدارک موضوع این قانون و ارائه‌ی اظهارنامه مالیاتی معاف کند. مالیات مؤدیان مذکور به صورت مقطوع تعیین و وصول می‌شود، در صورتی که مؤدی کمتر از یک سال مالی مشغول به فعالیت اقتصادی باشد، مالیات متعلق به همان نسبت محاسبه و وصول می‌شود. حکم این تبصره مانع از رسیدگی به اظهارنامه های مالیاتی تسلیم شده در موعد مقرر نخواهد بود.

بورس

نخستین پذیره‌نویسی الکترونیکی حق تقدم در بازار سرمایه آغاز شد

مدیر نظارت بر بازار اولیه سازمان بورس از عملیاتی شدن دستورالعمل سازمان بورس در خصوص انتشار حق تقدم به صورت الکترونیکی خبر داد و گفت: همه شرکت‌هایی که خواهان انجام افزایش سرمایه از محل آورده نقدی و مطالبات هستند، موظف‌اند که از این سامانه برای استفاده از حق تقدم توسط سهامداران سجامی استفاده کنند.

به گزارش پیام آشنا، «وحید روشن قلب» با اعلام اینکه سال گذشته هیئت مدیره سازمان بورس در راستای ماده ۶۸ برنامه ششم توسعه، دستورالعمل نحوه استفاده از حق تقدم به صورت الکترونیک را صادر کرد، گفت: مطابق این دستورالعمل، تمامی شرکت‌هایی که قصد افزایش سرمایه از محل آورده نقدی و مطالبات را داشته باشند، از ابتدای سال ۱۴۰۲ موظف شدند که فرایند استفاده از حق تقدم توسط سهامداران سجامی شده را از طریق سامانه پیش‌بینی شده توسط شرکت سپرده گذاری به انجام برسانند. وی افزود: بر اساس این دستورالعمل، ارسال پستی برگه‌های حق تقدم توسط شرکت به سهامداران و ارسال پستی مدارک توسط سهامداران به شرکت حذف شد و تمامی فرآیندها به همراه واریز وجوه مورد نیاز برای افزایش سرمایه و یا تائید استفاده از مطالبات توسط سهامداران با استفاده از سامانه مذکور انجام می‌شود و کلیه فرآیندهای مذکور برای سهامداران به صورت رایگان خواهد بود. روشن قلب خبر داد: با فراهم شدن زیرساخت‌های لازم و از ابتدای سال جاری، تمامی شرکت‌هایی که خواهان انجام افزایش سرمایه از محل آورده نقدی و مطالبات هستند، موظف‌اند که از این سامانه برای استفاده از حق تقدم توسط سهامداران سجامی استفاده کنند.

مدیر کل راه و شهرسازی البرز خبر داد:

تامین زمین ساخت ۱۰۰ هزار واحد مسکن طرح نهضت ملی در البرز

مدیرکل راه و شهرسازی البرز اعلام کرد: زمین برای ساخت ۱۰۰ هزار و ۴۴ واحد طرح نهضت ملی مسکن در مناطق مختلف البرز تامین شد.

به گزارش پیام آشنا، رضا خالقی افزود: از مجموع ۲۳۸ هزار و ۴۳۵ متقاضی طرح نهضت ملی مسکن البرز تاکنون ۲۲۸ هزار و ۴۷۸ نفر آنان تعیین تکلیف شده اند.

وی ادامه داد: ۱۵۶ هزار و ۶۲۷ نفر از افراد تعیین تکلیف شده استان البرز حائز شرایط اولیه برخورداری از طرح نهضت ملی مسکن شناخته شدند که ۲۸هزار و ۶۹۰ نفر آنان تائیدیه نهایی دریافت کردند.

خالقی گفت : از مجموع ۲۸ هزار و ۶۹۰ نفر تائید شده نهایی البرز تاکنون ۱۷ هزار و ۸۸۹ نفر آنان آورده خود را برای ساخت مسکن تکمیل کرده اند.

مدیرکل راه‌وشهرسازی البرز بیان کرد: تاکنون برای ۱۴ هزار و ۵۵۰ متقاضی استان پروژه مسکونی اختصاص یافته است که هشت هزار و ۱۱۹ واحد مسکونی در مرحله فونداسیون قرار دارد.

خالقی یادآور شد: با توجه به تعداد افراد تائید نهایی شده تاکنون در مجموع ۲۸ هزار و ۱۵۸ واحد مسکونی برای ساخت مسکن ملی در این استان تعریف شده است .

مدیرکل راه و شهرسازی البرز یادآور شد: در صورت تعیین تکلیف نهایی تمام متقاضیان و تکمیل آورده های آنان ، ساخت مسکن برای افراد واجد شرایط با شتاب اجرا خواهد شد.

مقابله پیشگیرانه با تب کریمه کنگو در البرز آغاز شد

مدیرکل دامپزشکی استان البرز گفت: اقدامات مقابله ای با شیوع بیماری مشترک تب کریمه کنگو در واحدهای دامی و کشتارگاه های این استان اجرا شد.

به گزارش پیام آشنا به نقل از ایرنا، غلامرضا ترکاشوند افزود: تب کریمه کنگو (CCHF) یک بیماری ویروسی مشترک بین انسان و حیوان است که در دام به جز یک تب خفیف هیچگونه علایم خاصی ندارد ولی در انسان منجر به تب و خونریزی در قسمت های مختلف بدن می شود.

وی با اشاره به اینکه این بیماری از دهها سال پیش در ایران در بعضی از سال ها مشاهده شده، اظهار کرد: شیوع این بیماری در فصل گرم سال و تابستان بیشتر می شود که اقدامات مراقبتی و مقابله ای را بیشتر می طلبد.

وی اقدامات مقابله ای با این بیماری را از سال گذشته به صورت گسترده دانست و گفت: در سال گذشته ۱۰۰ درصد واحدهای دامی سنتی، روستایی و عشایری این استان سمپاشی و دام ها به‌صورت رایگان واکسینلسیون شدند.

ترکاشوند با بیان اینکه این برنامه در سال جاری نیز به صورت یک اقدام جهادی در روستاهای استان آغاز شده، افزود: سمپاشی و واکسینلسیون رایگان در روستای ایبک شهرستان اشتهارد، شهرستان نظرآباد، ساوجبلاغ و فردیس اجرا شده و در روزهای آینده نیز به صورت سراسر کشوری در شهرستان طالقان اجرا می شود.

وی اظهار کرد: خدمات رایگان دامپزشکی بصورت مستمر برگزار می شود که شامل واکسینلسیون دام و طیور و سگهای صاحبدار، تشخیص و درمان بیماری‌های دامی، برگزاری کارگاه‌های آموزشی ترویجی، سمپاشی جایگاه نگهداری و بدن دام، ارائه مشاوره های بهداشتی و همچنین توزیع بروشور و پوسترهای آموزشی است.

بر اساس توافق بین صندوق بازنشستگی کشوری و شرکت ملی گاز ایران

تفاهمنامه خرید انحصاری ورق فولادی امضا شد

تفاهمنامه خرید انحصاری ۵۰۰ هزار تن ورق فولادی به ارزش ۵۰۰ میلیون دلار از سوی شرکت مهندسی و توسعه گاز ایران و شرکت فولاد اکسین خوزستان از شرکت‌های زیرمجموعه هلدینگ صباانرژی در حاشیه بیست و هفتمین نمایشگاه بین‌المللی نفت، گاز و پتروشیمی؛ به امضا رسید.

به گزارش پیام آشنا، در این آیین که با حضور دکتر مرتضوی وزیر تعاون، کار و رفاه اجتماعی، دکتر ترکی مدیرعامل صندوق بازنشستگی کشوری، دکتر زمان‌پور مدیر عامل هلدینگ صباانرژی، مهندس محمدی مدیرعامل فولاد اکسین خوزستان و دکتر نوشادی مدیرعامل شرکت مهندسی و توسعه گاز ایران برگزار شد؛ مقرر شد این ورق‌ها که تحت استاندارد API بوده و اسلب آن توسط شرکت فولاد مبارکه تولید می‌شود، طی ۱۸ ماه به شرکت مهندسی و توسعه گاز تحویل داده شود.

شرکت فولاد اکسین خوزستان، یکی از شرکتهای زیرمجموعه هلدینگ صباانرژی و بزرگترین تولیدکننده ورق‌های عریض فولادی در کشور است.

گفتنی است این قرارداد با ارزش مالی ۵۰۰ میلیون دلار، بزرگترین قرارداد نمایشگاه بیست و هفتم تاکنون است.

مدیرعامل هلدینگ صباانرژی:

اهتمام ما بر بهینه‌سازی تولید و فروش است

مدیرعامل شرکت سرمایه‌گذاری صندوق بازنشستگی کشوری (هلدینگ صباانرژی) در اولین روز از بیست و هفتمین نمایشگاه بین‌المللی نفت، گاز و پتروشیمی؛ از غرفه شرکت پتروشیمی جم بازدید کرد.

به گزارش پیام آشنا، دکتر زمان‌پور ضمن تشکر از حضور پررنگ شرکت پتروشیمی جم در نمایشگاه، این شرکت را یکی از شرکت‌های مهم، توانمند و سودآور هلدینگ صباانرژی دانست.

مدیرعامل هلدینگ صباانرژی با تأکید بر اینکه نهایت تلاش ما، حمایت از ظرفیت‌های بالقوه شرکت‌های زیرمجموعه جهت سودآوری و کمک به اقتصاد کشور است؛ گفت در حال حاضر دو پروژه PDH-PP و تولید ABS/Rubber در شرکت پادجم را در دستور کار داریم.

دکتر زمان‌پور گفت با تخصیص زمینی به وسعت حدود ۴۵ هکتار و انجام اقدامات لازم جهت تأمین منبع مالی یک میلیارد و دویست یورویی، توانستیم عملیات اجرایی پروژه را پس از چندین سال وقفه آغاز کنیم. وی افزود این پروژه سالانه حدود ۶۰۰ هزار تن پروپیلن و ۶۰۰ هزار تن پلی پروپیلن تولید می‌کند که از محصولات بسیار سودآور پتروشیمی در کشور است.

مدیرعامل هلدینگ صباانرژی در ادامه به پروژه تولید ABS/Rubber در شرکت پادجم اشاره کرد و گفت در نظر داریم به لطف خدا در سال جاری لاین ABS۵۰۰۰ را در مدار تولید بیاوریم و در سال آتی نیز دو لاین دیگر را راه‌اندازی کنیم.

دکتر زمان‌پور در پایان گفت تلاش داریم هم تولید و هم فروش در بازارهای داخلی و خارجی را در شرکت‌های زیرمجموعه هلدینگ صباانرژی بهینه‌سازی کنیم.

گرانی غیر قانونی لوازم خانگی؛ سازمان حمایت کجاست؟

بازار لوازم خانگی که گام به گام حرکت در مسیر انحصاری شدن را در پیش گرفته، از نیمه دوم سال گذشته سیاست جدیدی را اتخاذ کرده است؛ افزایش قیمت بدون دریافت مجوز قانونی و حتی ثبت در سامانه ۱۲۴!

به گزارش پیام آشنا به نقل از مهر، از نیمه دوم سال گذشته، تولیدکنندگان لوازم خانگی اقدام به افزایش خودسرانه قیمت محصولات خود کردند؛ در آن زمان پی گیری ها از وزارت صمت حکایت از آن داشت که اگرچه این وزارتخانه به دنبال زبان‌دهی تولیدکنندگان نیست اما افزایش قیمت باید به تصویب ستاد تنظیم بازار برسد در غیر این صورت هر گونه گرانی اقدامی غیرقانونی محسوب خواهد شد.

با این حال، تولیدکنندگان لوازم خانگی بدون توجه به این موضوع از سیاست خود مبنی بر افزایش قیمت آن هم بدون مصوبه قانونی عقب نشینی نکردند. نکته قابل توجه آنکه با ورود به سال جدید نیز مجدد شاهد افزایش قیمت برخی دیگر از محصولات این صنعت بودیم.

در واقع تولیدکنندگان لوازم خانگی بدون دریافت مجوز قانونی دو مرتبه قیمت محصولات خود را افزایش داده‌اند. آن هم در بازاری که به اذعان متولیان دچار یک رکود عمیق از نظر تقاضا شده است.

افزایش قیمت حتی در سامانه ۱۲۴ هم ثبت نشده است

در این رابطه اکبر پازوکی رئیس اتحادیه فروشندگان لوازم خانگی تهران در گفت و گو با خبرنگار مهر گفت: متأسفانه در سامانه ۱۲۴ که محلی برای رصد قیمت محصولات است، افزایش قیمتی برای لوازم خانگی ثبت نشده اما تولیدکننده محصولات را با قیمت‌هایی بالاتر به توزیع کننده می‌فروشد.

وی افزود: در واقع تولیدکنندگان افزایش قیمتی را که اعمال کرده‌اند در سامانه ۱۲۴ ثبت نمی‌کنند تا افزایش قیمت به صورت رسمی ثبت نشود اما از آن طرف کالا را گران‌تر به توزیع کننده تحویل می‌دهند. بر همین اساس هم در حال حاضر کسبه بلاتکلیف مانده‌اند.

پازوکی گفت: بنابراین سامانه‌ای که قرار بود محلی برای رصد قیمت برای مردم، کسبه، اتحادیه، بازرسی اصناف و صمت باشد امروز ماهیت خود را از دست داده است. قرار بود با استفاده از اطلاعات این سامانه اگر مغازه‌ای کالا را گران‌تر بفروشد مردم بتوانند شکایت گران فروشی را ثبت کنند اما در حال حاضر منبعی برای رصد قیمت‌ها وجود ندارد.

خبری از سازمان حمایت نیست!

وی با بیان اینکه یک سال است قیمت لوازم خانگی در سامانه ۱۲۴ ثبت نمی‌شود، افزود: تولیدکننده با هر قیمتی که مواد اولیه را می‌خرد و یا هر تغییری که در محصول ایجاد می‌کند باید اطلاعات را مستند و مستدل به سازمان حمایت ارائه کند و سازمان بر اساس این اسناد قیمت گذاری کند ولی الان این اتفاق نمی‌افتد.

رئیس اتحادیه فروشندگان لوازم خانگی تهران تصریح کرد: متأسفانه در حال حاضر خبری از سازمان حمایت در صنف لوازم خانگی نیست.

وی در مورد بازار هم گفت: در حال حاضر بازار در رکود است و خرید کالا در حد خریدن جهیزیه و امثال آن خلاصه شده است.

بازار انحصاری و یکه تازی تولیدکنندگان

نکته‌ای که باید به آن توجه شود این است که واردات لوازم خانگی از سال ۱۳۹۷ ممنوع شده و اگرچه قرار بود از پایان سال ۱۴۰۰ این ممنوعیت لغو شود اما وزارت صمت اعلام کرد که برنامه‌ای برای واردات لوازم خانگی ندارد و در عوض به دنبال توسعه این صنعت و افزایش صادرات است.

این در حالیست که ممنوعیت واردات لوازم خانگی همزمان با خودرو انجام شد که با توجه به وضعیت بغرنج بازار خودرو، ممنوعیت واردات از این صنعت برداشته شد اما به نظر می‌رسد مسئولان توجهی به بازار لوازم خانگی ندارند؛ بازاری که در حال تبدیل شدن به یک بازار انحصاری است و به نظر می‌رسد راهی را می‌رود که صنعت خودروسازی رفت.

البته صنعت خودروسازی با لوازم خانگی تفاوت‌هایی هم دارد؛ اول آنکه خودروسازان به هیچ وجه اجازه افزایش قیمت محصولات خود را بدون مجوز ندارند حال آنکه می‌بینیم تولیدکنندگان لوازم خانگی با دور زدن قانون، هر چند وقت یک بار اقدام به افزایش قیمت بدون مجوز می‌کنند

موضوع دوم نیز آنکه فعالان صنعت لوازم خانگی با این بهانه که حدود ۱۵۰۰ تولیدکننده در این صنعت فعال هستند، خطر انحصار را توجیه می‌کنند و معتقدند هستند بازار لوازم خانگی «نمی‌تواند» انحصاری شود.

در اینجا باید به یک مصداق از انحصاری شدن صنعت لوازم خانگی اشاره کرد؛ اخیراً گزارش‌هایی از بازار دریافت می‌شود مبنی بر اینکه تولیدکننده با ایجاد یک تغییرات جزئی در محصول خود نام جدیدی روی محصول می‌گذارد و به نام کالای جدید می‌فروشد؛ در واقع صنعتی که قرار بود با در اختیار گرفتن بازار اقدام به کاهش ارزبری و افزایش عمق ساخت داخل کند حالا برای گران فروختن به شیوه‌هایی متوسل شده که جای تأمل دارد.

البته مبرهن است که برای توسعه یک صنعت انجام واردات بی ضابطه منطقی نیست اما در بازاری که کالای قاچاق به وفور دیده می‌شود و تولیدکننده نیز با استفاده از انحصار موجود، کالای تولید شده خود را با قیمت‌های دلبخواهی و بدون پاسخ دادن به مرجع بالادستی می‌فروشد، ممنوعیت واردات نه تنها به ضرر مصرف کننده تمام می‌شود بلکه تولید را نیز در یک فضای گلخانه‌ای قرار می‌دهد. فضایی که موجب می‌شود تولیدکننده با استناد به در اختیار داشتن بخش بزرگی از بازار هر کالایی را با هر قیمتی که تمایل داشت بفروشد.

یادداشت

ماشین تولید فقر

گرچه در مکاتب مختلف اقتصادی حدود و ثغور متفاوتی برای میزان دخالت دولت در نظر گرفته شده، به‌لحاظ نظری، یک منطق قوی و اساسی برای بازشدن پای دولت به عرصه اقتصاد، امور بازتوزیعی و مساله فقر است. سازوکار بازار اصولا نه قابلیت رفع نابرابری و فقر را دارد و نه در این خصوص داعیه خاصی وجود دارد. ازاین‌روست که منطقا دولت وارد می‌شود تا این کاستی را برطرف کند و از پیامدهای نامطلوب اجتماعی و اقتصادی نابرابری درآمد و همچنین فقر جلوگیری کند. دولت‌ها برای این منظور ابزارهایی در اختیار دارند که ازجمله مهم‌ترین آنها می‌توان به نظام مالیاتی و نظام حمایت اجتماعی اشاره کرد. دولت‌ها به‌طور مشخص از مالیات، تامین اجتماعی و پرداخت‌های انتقالی کمک می‌گیرند تا بتوانند توزیع درآمد و ثروت در جامعه را تا حد معقولی متوازن کنند و جمعیت فقیر ناتوان را از ورطه فقر بیرون کشند.

اینکه دخالت دولت برای تحقق چنین هدفی در اقتصاد به چه میزان باشد، تا حدود زیادی به هنجارهای اجتماعی و ارزش‌های یک کشور بستگی دارد. آشکار است که عدالت و رفع فقر در ایران اهمیت زیادی دارد: به‌وضوح یکی از شعارهای مهم انقلاب ایران مبارزه با نابرابری و ایجاد عدالت بوده و از همین رو، در مفاد مواد زیادی از قانون اساسی بر این موضوع تاکید شده است. دراین‌راستا، اقدامات متعددی در طول مدیریت دولت‌های مختلف به‌منظور کاهش فقر و نابرابری انجام شده است. این امر که به حدود گسترده دخالت دولت در اقتصاد ایران منجر شد، در عمل، دستاوردهای مطلوبی در عرصه کاهش نابرابری و فقر نداشته است. به‌طور ویژه، گرچه فقر مطلق در سال‌های ابتدایی دهه ۱۳۹۰ نسبت به سال ۱۳۵۸ کاهش معناداری یافت، در سال‌های اخیر به دلیل وضعیت رکود تورمی حاکم بر اقتصاد به‌طور بی‌سابقه‌ای افزایش یافته و عملا بسیاری از دستاوردهای انقلاب در کاهش فقر در سال‌های اخیر از بین رفته است.

چنین روندی در مورد نابرابری هم مشاهده می‌شود. به‌رغم کاهش قابل ملاحظه ضریب جینی در دهه ۱۳۸۰ و اوایل دهه ۱۳۹۰، در اواخر دهه ۱۳۹۰ مجددا این شاخص رو به افزایش گذاشته است. صرف‌نظر از ارقام و آمار، این روند آنچنان نمایان شده که دیگر در زندگی مردم عادی هم به‌طور ملموسی قابل مشاهده است. پرسش این است چرا اقتصاد دولتی با شعار گسترش عدالت و کاهش فقر، با وجود صرف هزینه‌های گزاف در طرح‌های مختلف، نتوانسته است در تحقق هدف اصلی خود موفق باشد یا لااقل دستاوردهای خود را در این زمینه حفظ کند، چه سازوکارهایی مانع بروز مزایای نظری اقدامات دولت در حوزه بازتوزیع درآمد و رفع فقر شده است؟

قبل از هر چیز باید دانست که بسیاری از سیاست‌های دولت، گرچه مستقیما رفاه خانوارها را هدف قرار نمی‌دهند، حائز آثاری هستند که به‌طور مستقیم بر رفاه و معیشت خانوارها اثر می‌گذارند. به‌عنوان مثال، سیاست‌های مختلف در عرصه اقتصاد و سیاست خارجی که منجر به روند رو‌به‌رشد قیمت‌ها در کشور شده‌اند، به گسترش فقر و نابرابری دامن زده و عملا ماحصل سیاست‌های رفاهی مانند توزیع یارانه‌ها را از بین برده‌اند. به‌طور مشخص، تورم افسارگسیخته ناشی از برخی رویکردها و سیاست‌های غیرمرتبط با حوزه رفاه از مهم‌ترین عوامل ناکامی دولت در حفظ دستاوردهای کاهش فقر و نابرابری طی دهه‌ها بوده است.

تورم از یک‌سو با افزایش هزینه‌های زندگی، معیشت بسیاری از اقشار جامعه را با سختی مواجه کرده و بر تعداد ناتوانان در تامین هزینه‌های ابتدایی زندگی -بخوانید فقرا- افزوده و از سوی دیگر، از طریق تشویق فعالیت‌های سوداگرانه و غیرمولد، انگیزه را برای فعالیت‌های مولد و اشتغال‌زا کاهش داده است؛ فرآیندی که به سودهای بادآورده و هنگفت برای عده‌ای و تقلیل به سطوح پایین‌تری از زندگی برای دیگران منجر شده است. این امر به اهمیت توجه به آثار رفاهی سیاست‌های به‌ظاهر غیررفاهی و اندیشیدن مکانیزم‌های موردنیاز برای خنثی‌کردن آثار نامطلوب آنها دلالت دارد. به عبارت دیگر، لازم است دولت‌ها طرح‌ها و اقدامات خود را به‌منظور بهبود وضعیت رفاهی و نابرابری در ارتباط و هماهنگی با سایر طرح‌ها اجرا کنند. به‌علاوه، در حوزه سیاست‌های رفاهی نیز به نظر می‌رسد هماهنگی و ارتباطی بین طرح‌های حمایتی وجود ندارد: هر‌ساله منابع زیادی توسط نهادهای مختلف صرف طرح‌های گوناگون رفع فقر و نابرابری می‌شود که بعضا ممکن است موازی و دارای هم‌پوشانی هم باشند.

این بی‌سامانی و نبود انسجام به‌طور جدی مصرف بهینه منابع صرف‌شده در حوزه فقر و بازتوزیع درآمد را مورد تردید قرار می‌دهد و به‌وضوح، یک علت عدم‌توفیق دولت در کاهش فقر و نابرابری به نبود الگوی منظم و منسجم برای تقسیم کار جهت رفع فقر و نابرابری در کشور مربوط است. افزون بر این، دخالت دولت در اقتصاد ازطریق تصدی بنگاه‌های اقتصادی و همچنین قیمت‌گذاری به‌نوعی ایجاد تزاحم برای فرآیند بازار است که به انحراف منابع و ایجاد رانت برای برخی گروه‌ها منجر شده است. دولت به دلیل دخالت‌های گسترده عمدتا به‌منظور ایجاد رفاه و حمایت از مردم، چنان عریض و طویل شده که انگیزه سرمایه‌گذاری بخش خصوصی را به تحلیل برده است. در واقع، دولت به‌جای تقویت نقش تنظیمی و نظارتی خود برای بهبود سازوکار بازار، به رقیبی قدرتمند و ثروتمند برای بخش خصوصی تبدیل شده است.

جایی که بنگاه‌های دولتی دلیلی برای ارتقای فناوری و روش‌های تولید خود نمی‌بینند و با بهره‌گیری از رانت‌هایی نظیر انرژی‌های ارزان و حمایت‌های وارداتی به تولید کم‌کیفیت اما گران خود ادامه می‌دهند، کدام بخش خصوصی مستقل را یارای مقابله و رقابت است؟ در نبود فضای رقابت یا داخل یا خارج کشور، در عرصه‌هایی که باید رقابتی باشند، انواع انحصارها در کشور ایجاد شده است و واضح است که انواع انحصارها به کاهش رفاه جامعه منجر می‌شود. پس انحصارهای ناشی از تصدی‌گری دولت خود عاملی برای نرسیدن به اهداف متعالی عدالت و کاهش فقر هستند. بنابراین، پاسخ این پرسش که چرا اقتصاد دولتی منجر به بهبود توزیع درآمد و فقر در کشور نشده، فارغ از کمیت دخالت دولت، در شناخت ماهیت و کیفیت مداخله دولت در اقتصاد نهفته است: صرف‌نظر از دوگانه مرسوم دولت و بازار، به نظر می‌رسد رویکرد میانه‌ای با درک واقع‌بینانه محدودیت‌ها و قابلیت‌های این دو نهاد قابل‌اختیار است: رویکردی که در آن توسعه کشورها نه از مسیر افزایش یا کاهش مداخله دولت، بلکه از مسیر تحول نهادی با هدف دگرگونی محیط نهادی و جایگزین کردن نهادهای مانع فعالیت‌های مولد اقتصادی با نهادهای فراگیر و تسهیل‌کننده فعالیت‌های خلاقانه و مولد تولیدی می‌گذرد.

در این چارچوب، برای آنکه دولت بتواند به اهداف متصور خود در جهت کاهش فقر و نابرابری دست یابد، ضروری است ضمن تقویت نقش تنظیمی و نظارتی خود، تمام اراده و توان خود را صرف رفع انحراف‌های سازوکار بازار یا کاستی‌های آن کند. به عبارت دیگر، دولت نباید جایگزین بخش خصوصی بلکه باید ازطریق ترویج نهادهای حامی بازار و سرمایه‌گذاری زیربنایی، یاری‌گر بخش خصوصی برای ارتقای تولید کالاها و خدمات باشد و در عوض، با سیاست‌های مالیاتی و بازتوزیعی، به بهبود درآمد اقشار فقیر جامعه و کاهش نابرابری همت کند. به‌طور مشخص، دولت باید ازطریق سرمایه‌گذاری در آموزش و سلامت فرصت برابری را برای همگان به‌منظور دسترسی به اشتغال و امکانات مشابه در آینده فراهم کند و برای آنها که در رسیدن به سطح حداقلی از زندگی ناکام هستند نظام حمایت اجتماعی کارآمد و منسجمی ایجاد کند.

نرگس اکبرپورروشن
عضو هیات علمی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
Alborz.payam@gmail.com